

УДК 338.012

Сагайдак Ю. А.

sagaydack_j@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2100-111X

к.е.н., доц., доцент кафедри екологічного менеджменту та підприємництва,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Харченко Т. Б.

tan.kharchenko@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4480-1585

к.е.н., доц., доцент кафедри екологічного менеджменту та підприємництва,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

УПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ ЯК ІМПУЛЬС ПЕРЕХОДУ ДО ГЛОБАЛЬНОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Анотація. Стаття присвячена актуальним проблемам екологізації діяльності підприємств України шляхом впровадження екологічних інновацій. Висвітлено основні екологічні проблеми України, визначено найбільших забруднювачів атмосферного повітря, вод та ґрунтів, серед яких транспорт, промисловість, енергетика та сільське господарство. Зазначено, що вирішення проблем забруднення довкілля промисловими об'єктами лежить в площині зміни підходів до контролю охорони навколишнього природного середовища, використання новітніх маловідходних та/або безвідходних технологій, повної модернізації промислового комплексу та закріплення правових та економічних механізмів, що стимулювали б такі зміни. Авторами акцентовано увагу на тому, що існуючі обсяги забруднення довкілля, низькі темпи екологічної модернізації, повільні темпи впровадження екологічних інновацій ставлять під загрозу можливість виходу українських підприємств на міжнародні ринки. Окреслено, що перехід до Європейського зеленого курсу можливий шляхом екологічної модернізації виробництва українських товаровиробників, запровадження екологічних інновацій є одним з ефективних шляхів досягнення принципів сталого розвитку та забезпечення економічного зростання. Авторами наголошується, що впровадження Європейського зеленого курсу вимагає від бізнес-структур модернізації промислового виробництва, досягнення вуглецевої нейтральності та технологічної модернізації відповідно до вимог європейських стандартів. Встановлено, що напрямками фінансування стали проекти енергетичної модернізації, розвитку альтернативної транспортної інфраструктури, відновлювальних джерел енергії, мережі громадського транспорту тощо. Зроблено висновки, що основним кроком до реалізації принципів глобального зеленого курсу є розробка та імплементація методик вимірювання забруднень навколишнього середовища, що дасть змогу контролювати виконання підприємствами вимог екологічного законодавства і виявляти порушників на основі чітких і зрозумілих критеріїв.

Ключові слова: забруднення довкілля, екологічні інновації, сталий розвиток, принципи сталого розвитку, екологічна економіка, глобальний зелений курс.

Sahaidak Yuliia

sagaydack_j@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2100-111X

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor

at the Department of Environmental Management and Entrepreneurship,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

Kharchenko Tetiana

tan.kharchenko@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4480-1585

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor

at the Department of Environmental Management and Entrepreneurship,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL INNOVATIONS AS AN IMPULSE OF THE TRANSITION TO THE GLOBAL GREEN COURSE

Abstract. The article is devoted to topical problems of greening the activities of Ukrainian enterprises through the implementation of environmental innovations. The main ecological problems of Ukraine are highlighted, the biggest polluters of atmospheric air, waters and soils are identified, including transport, industry, energy, and agriculture. It is noted that the solution of the problem of environmental pollution by industrial facilities lies in the change of approaches to environmental control, the use of new low-waste and / or waste-free technologies, complete modernization of the industrial

complex and consolidation of legal and economic mechanisms to stimulate such changes. The authors emphasize that the existing volumes of environmental pollution, low rates of environmental modernization, and slow pace of implementation of environmental innovations threaten the possibility of Ukrainian enterprises entering international markets. It is outlined that the transition to the European green course is possible through ecological modernization of production of Ukrainian producers, the implementation of ecological innovations is one of the effective ways to achieve the principles of sustainable development and economic growth. The authors emphasize that the implementation of the European Green Course requires business structures to modernize industrial production, achieve carbon neutrality and technological modernization in accordance with the requirements of European standards. It was established that the areas of financing were projects of energy modernization, development of alternative transport infrastructure, renewable energy sources, public transport networks, etc. It is concluded that the main step towards the implementation of the principles of the global green course is the development and implementation of methods for measuring environmental pollution, which allow companies to monitor compliance with environmental legislation and identify violators based on clear and understandable criteria.

Key words: environmental pollution, ecological innovations, sustainable development, principles of sustainable development, environmental economy, global green course.

JEL Classification: Q56, Q57

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-29-10>

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку еколого-економічної системи поставив перед суспільством нові питання та виклики, від раціональності та ефективності вирішення яких залежить якість життя не тільки сучасних, а і майбутніх поколінь. Сучасні темпи змін та глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі, справляють значний вплив на умови діяльності й економічних структур в усіх країнах. Україна дуже гостро реагує на прояви негативізму глобалізації, що є результатом неготовності до змін. Зрозумілим на сьогодні є загальний курс розвитку – зелений, оскільки практика вже підтвердила залежність і неможливість існування людини на засадах абстрагування від навколишнього середовища. Процеси глобалізації вимагають впровадження екологічних інновацій, як одного із інструментів конкурентної боротьби. Характерною рисою є комплексний підхід, що базується на запровадження результатів науково-технічного прогресу, ефективній підготовці персоналу підприємства, маркетингових принципів просування товарів та формування ефективного екологічного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження сутності інновацій, зокрема й екологічних, оцінки ефективності інноваційної екологічної діяльності підприємств, дослідження стану та динаміки інноваційної екологічної діяльності присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких можна виділити таких як В. Божкова, Б. Данилишин, О. Дутченко, О. Жилінська, С. Ілляшенко, Т. Кваша, Л. Мельник, Н. Мішеніна, Т. Писаренко, М. Ситницький, І. Скороход, Л. Оліх, Н. Ребрина, С. Фірсова та ін. Серед зарубіжних вчених питанням оцінки ефективності екологічних інновацій присвячені праці П. Джеймса, М. Мідзінські, Р. Кемпа, А. Рейда, К. Фаслера, Т. Фоксона та ін.

Більшість вчених наголошує на необхідності активізації інноваційної діяльності підприємств, пошуку шляхів взаємодії в системі взаємовідносин «людина – суспільство» в контексті забезпечення високої конкурентоспроможності підприємств та якості довкілля.

Постановка завдання. Складність означеної проблеми пояснюється не тільки змінами, що відбуваються в глобальному середовищі, а особливостю

їх сприйняття в Україні та необхідністю знайти та зайняти гідне місце у світовій господарській системі. Сучасні темпи змін у практиці є настільки значними, що наука не встигає озброїти суспільство і бізнес методологічними основами необхідних перетворень, своєчасно виявити тенденції розвитку систем, окреслити їх напрямки. Метою даної публікації є виявлення основних проблем, що заважають впровадженню та розвитку екологічних програм, пошук шляхів підвищення ефективності реалізації інноваційного потенціалу, дослідження зарубіжного досвіду розвитку та поширення екологічних інновацій, що забезпечить розвиток усієї країни у довгостроковій перспективі та сприятиме виходу на вищий рівень існування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині нагальним і необхідним є впровадження у практику діяльності господарюючих суб'єктів принципів сталого розвитку. Зазначене, вимагає від підприємницьких структур зміни підходів до провадження підприємницької діяльності у напрямку її екологізації та модернізації з метою зменшення навантаження на навколишнє природне середовище та досягнення стійких конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках. Україна сьогодні за екологічною ефективністю підприємницької діяльності посідає 60 місце серед 180 країн представлених в рейтингу Environmental Performance Index 2020 [1]. Найнижчі показники спостерігаються за критерієм збереження екосистем та біорізноманіття, найвищі сходинки Україна отримала за показником внеску у протидію зміни клімату (26 місце із 180 країн). Вважається, що саме комплексний підхід за підтримки держави дозволив європейським компаніям знизити рівень енергоспоживання, зменшити вплив на навколишнє природне середовище та забезпечити формування кліматично дружнього довкілля.

Перехід до Європейського зеленого курсу можливої шляхом екологічної модернізації виробництва українських товаровиробників. Впровадження екологічних інновацій є одним з ефективних шляхів досягнення принципів сталого розвитку та забезпечення економічного зростання. Також екологічні інновації можуть стати інструментом досягнення стійких конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому

ринках. Пріоритетними галузями для впровадження і розвитку «зеленого» бізнесу на думку ЮНЕП є: сільське господарство, рибальство, лісництво, управління водними ресурсами. Ці галузі здійснюють матеріальний вплив на економіку (інвестиції в природний капітал), оскільки вони формують основу первинного виробництва, і засоби існування бідних населення в сільських районах залежать безпосередньо від них. Також галузями для впровадження екологічних інновацій є: енергетика, промисловість, будівництво та житлово-комунальне господарство, транспорт, туризм, утилізація та переробка відходів. Ці галузі можуть бути охарактеризовані як «створений капітал» (інвестиції в ресурсо- та енергоефективність) і традиційно вважаються «коричневими» галузями економіки. У цих галузях існують великі можливості для заощаджень ресурсів та енергії. Ці заощадження можуть бути розширені і стати провідним елементом економічного зростання і підвищення зайнятості, а також в деяких випадках мати важливі наслідки для зростання соціальної справедливості. Ефективність використання ресурсів охоплює енергоефективність виробництв і місць проживання, ефективність матеріалів у виробництві та поліпшення управління відходами. Саме впровадження екологічних інновацій дозволить забезпечити розвиток стратегічних галузей економіки України та забезпечити українським товаровиробникам можливість доступу до європейських ринків. Як свідчить проведений аналіз, антропогенне навантаження на довкілля наближується до критичного значення, коли будуть неможливими будь-які зміни. Саме інноваційний шлях розвитку дозволить досягнути гармонії у відносинах «суспільство-природа» шляхом зменшення обсягів використання невідновлювальних ресурсів, обсягів викидів шкідливих речовин, формування екологічного орієнтованого споживача та екологічно відповідальних суб'єктів підприємницької діяльності. Зазначене, є особливо актуальним при переході до Європейського зеленого курсу та досягнення принципів сталого розвитку.

Екологічні інновації покликані підвищити ефективність процесів ресурсозбереження та енергозбереження. Екологізація підприємницької діяльності передбачає раціоналізацію використання природного і ресурсного потенціалу підприємства, розробку екологічно орієнтованої бізнес-стратегії та створення екологічно безпечного продукту. Наукова спільнота, як правило, визначає наступні варіанти здійснення екологічних інновацій: заради мінімізації негативного впливу на довкілля підприємницької діяльності та як побічний ефект при здійсненні основної виробничої діяльності. Впроваджуючи екологічні інновації у практику діяльності через розробку інноваційної політики, господарюючий суб'єкт доводить, що захист навколишнього природного середовища є складовою частиною його бізнес-стратегії. Нині екологічні інновації є потужним інструментарієм досягнення стійких показників конкурентоспроможності на зовнішньому ринку. Екологічні інновації включають: розроблення, створення й впровадження нових технологічних процесів і циклів розроблення та погодженого розвитку всіх функціональних ланок із добутку ресурсів, їх перероблення, використання відходів і відтворення цих ресурсів; розроблення й використання ресурсозберігаючої техніки, розроблення та впровадження маловідходних і безвід-

ходних технологій, що забезпечують комплексне освоєння природних ресурсів, розроблення біотехнологій; освоєння нових територій, а також розширення тих, що діють з урахуванням екологічної безпеки населення й виробництва; розроблення та випуск нових екологічно чистих продуктів і створення потужностей для їх виробництва, розроблення варіантів використання нових та поновлюваних джерел енергії; впровадження нових організаційних форм, включаючи вдосконалення організаційно-територіальної структури потенційно небезпечних виробництв із метою зниження їх екологічної небезпеки; формування нового мислення у розробників інновацій із погляду необхідності їх екологізації через впровадження обов'язкової екологічної освіти [5]. Ряд науковців пропонує оцінювати еколого-економічний рівень інноваційно орієнтованого виробництва у вигляді системи показників, які формують окремі основні складові екологічної (природоохоронної) діяльності підприємства у взаємозв'язку з виробничо-господарською діяльністю, включаючи інноваційну сферу. В межах зазначених складових пропонується оцінювати: організаційно-технічний рівень екологічної діяльності; еколого-економічне оцінювання використання виробничого і природно-ресурсного потенціалу; еколого-економічне оцінювання продукції (інновацій); еколого-економічне оцінювання зовнішніх і внутрішніх витрат підприємства; фінансове оцінювання екологічної діяльності. На думку науковців, запропонований підхід до оцінки еколого-економічного рівня інноваційно орієнтованого виробництва враховує основні аспекти екологічної діяльності підприємства, а також ступінь впливу виробництва на навколишнє природне середовище у взаємозв'язку з кінцевими результатами виробництва, які визначають конкурентні переваги підприємства [5].

Показники діяльності українських господарюючих суб'єктів демонструють низькі показники інноваційної активності. Статистичні дані щодо поширеності екологічних інновацій свідчать про те, що найбільших значень традиційно досягають країни, які займають лідируючі позиції у рейтингу конкурентоспроможності. Так, першу десятку формують Китай, Швейцарія, Швеція, США, Нідерланди, Великобританія, Фінляндія, Данія, Сінгапур та Німеччина. За результатами інноваційної діяльності Україна займає 45-ту сходинку, а також увійшла до групи економік, які успішно проявили себе в інноваційній сфері в 2020 р. Також Україна посіла другу позицію серед 10 країн із найкращим результатом у своїй категорії – серед країн із рівнем доходу нижче середнього [3].

Відповідно до рейтингу «Європейське інноваційне табло», який відображає основні індикатори оцінки ефективності функціонування національної інноваційної системи країн ЄС та деяких країн, які не є членами ЄС, Україна знаходиться у групі країн, які відносяться до повільних інноваторів, випереджаючи Румунію і поступаючись Чорногорії, Північній Македонії і Болгарії. Значення сукупного індексу для України у 2019 р. становило 32,9% (у 2018 р. – 24,7%), що свідчить про зростання на 8,2% порівняно з 2018 р. Сприятливе середовище для інновацій та вплив на зайнятість є найсильнішими інноваційними аспектами України. Також високо оцінено такі складові, як широкомасштавне проникнення, зайнятість в наукомістких галузях,

не пов'язані з НДДКР витрати на інновації та експорт наукомістких послуг. Фінанси та підтримка, привабливість дослідницьких систем та інтелектуальні активи – це найслабші інноваційні аспекти [7]. Основні результати інноваційної діяльності підприємств України відображено у таблиці 1.

Із загальної кількості інноваційно активних підприємств здійснювали: внутрішні та зовнішні НДР – 24,4%; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 64,7%; придбання зовнішніх знань – 4,5%; інші роботи – 20,6% підприємств. За видами економічної діяльності найбільші частки інноваційно активних підприємств припадають на виробництво харчових продуктів – 16,8 %, виробництво машин і устаткування (не введені в інші угруповання) – 10,2%. У 2019 р. на інновації підприємства витратили 14220,90 млн грн, у т. ч. на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 10185,11 млн грн, на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки 2918,85 млн грн, на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 37,49 млн грн та на інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (інші витрати), – 1079,45 млн грн. Частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення порівняно з 2018 р. зросла з 68,1% до 71,6%. Разом з тим, зменшилися частки витрат на науково-дослідні розробки (НДР) з 26,3% у 2018 р. до 20,5% у 2019 р., на придбання інших зовнішніх знань – з 0,4% до 0,3% У той же час зросла частка витрат на інші заходи, в т.ч. на маркетинг і рекламу з 5,2% до 7,6%. За видами економічної діяльності найбільше коштів на інноваційну діяльність витрачали підприємства з виробництва харчових продуктів (2869,78 млн грн), металургійного виробництва (1507,95 млн грн), виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (1449,19 млн грн). У порівнянні з 2018 р. обсяг фінансування інноваційної діяльності зріс до 14220,9 млн грн, при цьому частка фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП залишилася на рівні 0,3%. Основним джерелом фінансування інновацій у 2019 р. залишаються власні кошти підприємств – 12474,9 млн грн (або 87,7% загального обсягу фінансування інновацій). Кошти державного бюджету отримали 6 підприємств, загальний обсяг яких становив 556,5 млн грн (3,9%); кошти іноземних інвесторів отримали 3 підприємства в обсязі 42,5 млн грн (0,3%); обсяг коштів з інших джерел становив 1147,0 млн грн (8,1%) [6].

Аналіз представлених даних дозволяє стверджувати, що в цілому у 2019 р. в Україні кількість інно-

ваційно активних підприємств зросла, але їхня частка у загальній кількості промислових підприємств знизилась порівняно з попередніми роками. Також зросла кількість впроваджених нових технологічних процесів, при зменшенні кількості інноваційної продукції екологічного спрямування у 2019 р. порівняно з 2018 р.

Аналіз показників інноваційної діяльності підприємств розвинених країн та України дозволяє стверджувати, що однією із визначальних умов досягнення конкурентоспроможності є функціонування на засадах сталого розвитку. Проте, перехід до Європейського зеленого курсу та прийняття «правил гри» світової спільноти може створити низку додаткових загроз. Так, запропонований ЄС механізм карбонового регулювання мита передбачає відображення в ціні товарів обсягу викидів усіх парникових газів, що створені в процесі виробництва. Отже, продукція, що вироблена за допомогою застарілої, енерговитратної технології автоматично стане неконкурентоспроможною. Наразі в Україні лише триває робота щодо адаптації вітчизняного законодавства в екологічній сфері до вимог Євросоюзу. Неврегульованість певних аспектів в цій сфері може стати суттєвою загрозою виходу українських виробників на світові ринки. Особливістю українських реформ в цій сфері є надання визначальної ролі щодо запровадження нових стандартів, механізмів і практик господарювання місцевим органам влади. Це підвищує вимоги до органів місцевого самоврядування, вимагає їх активного втручання в процес імплементації європейського екологічного законодавства в практику українських товаровиробників. В практиці Євросоюзу передбачено активне залучення міст до процесу розробки та реалізації програм Європейського зеленого курсу. Ініціативи ЄС стосуються впровадження Угоди мерів, Угоди зелених міст, Декларації європейських міст з круговою економікою, тощо. Також суттєвою проблемою є роз'яснення українським виробникам, споживачам переваг та недоліків переходу до Європейського зеленого курсу, позитивних наслідків екологічної модернізації. Таким чином, умовою переходу до Європейського зеленого курсу є наявність ефективної взаємодії між центральними та регіональними органами влади, місцевим самоврядуванням, громадянським суспільством та іншими стейкхолдерами, для визначення методів досягнення екологічних цілей.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Таким чином, вирішення існуючих проблем та подальший розвиток можливий лише в рамках глобального зеленого курсу. Процес має бути системним та комплексним і для того, щоб надолу-

Таблиця 1

Характеристика показників інноваційної діяльності українських підприємств, 2016–2019 рр.

Рік	Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів, одиниць	Обсяг витрат на інновації, млн грн	Частка кількості інноваційних підприємств у загальній кількості промислових підприємств	Кількість працівників, зайнятих у виконанні наукових досліджень та розробок, осіб
2016	3489	23229,5	16,6	97912
2017	1831	9117,5	14,3	94274
2018	2002	12180,1	15,6	88128
2019	2318	14220,9	13,8	79262

Джерело: сформовано автором на основі [6]

жити втрачене, необхідне стрімке зростання та ривок, що можливе за умови використання інноваційних моделей та підходів. Актуальним залишається використання передових практик та досвіду європейських країн, швидка переорієнтація та адаптація України до світових стандартів та правил. Головним завданням на сьогодні є розробка дієвих заходів, встановлення термінів виконання завдань, етапів реалізації програм та пріоритетів з метою уникнення простої їх декларативності. Крім того, екологічна складова будь-якої діяльності повинна бути виражена в показниках, за якими оцінюватиметься успішність реалізації різноманітних заходів та досяжність цілей. Отже, наступним кроком до реалізації принципів глобального зеленого курсу і підґрунтям для активізації діяльності еко-інноваційних підприємств є розробка та імплементація методик вимірювання забруднень навколишнього середовища, що дасть змогу контролювати виконання підприємствами вимог екологічного законодавства і виявляти порушників на основі чітких і зрозумілих критеріїв. Очевидно, застосовувані у методиках показники мають бути комплексними та інтегральними, визначати допустимий рівень викидів у повітря, ґрунти та води, слугувати основою видачі чи відмови у видачі інтегрованого дозволу контролюючих органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Велика промислова екологізація або як здійснюють екомодернізацію підприємств у ЄС. URL: <https://ecolog-ua.com/news/velyka-promyslova-ekologizaciya-abo-yak-zdiysnyuyut-ekomodernizaciyu-pidpryyemstv-u-yes> (дата звернення: 12.03.2021)
2. Європейський зелений курс для України: важливі рішення і проблеми. URL: <https://ecolog-ua.com/news/yevropeyskyu-zelenyy-kurs-dlya-ukrayiny-vazhlyvi-rishennya-ta-problemy> (дата звернення: 11.03.2021)
3. Писаренко Т., Кваша Т., Рожкова Л. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь. Київ : УкрІНТЕІ, 2020.
4. Рейтинг інновацій 2020 та криза COVID: Україна посіла 45-е місце та Китай у лідерах. Київ, 2020. URL: https://innovation.24tv.ua/rejtingu-innovatsiy-nih-krayin-ukrayina-novini-ukrayini-i-svitu_n1438009 (дата звернення: 16.03.2021).

5. Скороход І.С., Ребрина Н.Г. Дослідження факторів впливу на еко-інноваційну діяльність підприємств в умовах транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 2(106).

6. Упровадження інновацій на промислових підприємствах. Державна служба статистики України. Київ, 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.03.2021)

7. Zhylynska, O., Sitnicki, M., Vikulova, A. Systematic Assessment of Innovative Potential of a Research University. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. № 2. DOI: 10.30525/2256-0742/2019-5-2-38-44.

REFERENCES

1. "Large-scale industrial greening or how to carry out eco-modernization of enterprises in the EU", available at: <https://ecolog-ua.com/news/velyka-promyslova-ekologizaciya-abo-yak-zdiysnyuyut-ekomodernizaciyu-pidpryyemstv-u-yes> (accessed 12 March 2021).

2. "European green course for Ukraine: important solutions and problems", available at: <https://ecolog-ua.com/news/yevropeyskyu-zelenyy-kurs-dlya-ukrayiny-vazhlyvi-rishennya-ta-problemy> (accessed 11 March 2021).

3. Pisarenko, T., Kvasha, T. and Rozhkova, L. (2020), *Innovatsiina diialnist v Ukraini u 2019 rotsi: naukovu-analitychnadopovid*, UkrINTEI, Kyiv, Ukraine.

4. "Innovation Ranking 2020 and the COVID Crisis: Ukraine ranked 45th and China the leaders", available at: https://innovation.24tv.ua/rejtingu-innovatsiy-nih-krayin-ukrayina-novini-ukrayini-i-svitu_n1438009 (accessed 16 March 2021).

5. Skorokhod, I. S. and Rebrina, N. G. (2014), "Research of factors of influence on eco-innovative activity of enterprises in the conditions of cross-border cooperation", *Sotsialno-ekonomichni problem sучasnoho period Ukrainy*, № 2 (106).

6. State Statistics Service of Ukraine (2021), "Implementation of innovations in industrial enterprises", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 03 March 2021).

7. Zhylynska, O., Sitnicki, M. and Vikulova, A. (2019), "Systematic Assessment of Innovative Potential of a Research University", *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 5. № 2. DOI: 10.30525/2256-0742/2019-5-2-38-44.

Стаття надійшла до редакції 17 березня 2021 р.